

Bedömning – en fråga om kunskap och lärande

Fredrik Alm

IBL, Linköpings universitet

Erfarenheter av att bli bedömd

I realskolan fick jag ett lågt betyg, b, i geografi. Tyckte jag varit väl så bra som någon annan på skrivningar och läxförhör. Blev besviken på läraren som gett det. Har inte glömt det efter 45 år!

Jag höjde mitt betyg i svenska med hjälp av en uppsats och fick en saklig bedömning med information om varför jag fick det betyget (4a). Det stärkte mig och självtilliten ökade.

Helt klart är att bedömningar kan ha både positiva och negativa effekter. Hur kan lärare, i möjligaste mån, uppnå de positiva och undvika de negativa? (Taylor & Nolen,2008)

Bedömningar har betydelse på både kort och lång sikt

- Sätt att lära sig
- Motivation för studier
- Självbild

- Lärares beslut

(Brookhart, 2008)

Lärare och elever om bedömningar

Lärare vill att deras omdömen ska spegla både elevens **ansträngning** och **prestation**, samtidigt som de bidrar till att **motivera** eleven (McMillan, Myran & Workman, 2002)

Elever upplever bedömningar som meningsfulla om de: (1)
har ett betydelsefullt syfte, (2)
eleverna förstår dem och (3) ger
tydlig vägledning för fortsatt lärande
(Johnson & Johnson, 2004).

Olika syften med bedömningar (Varför?)

Evaluerande (utveckla)

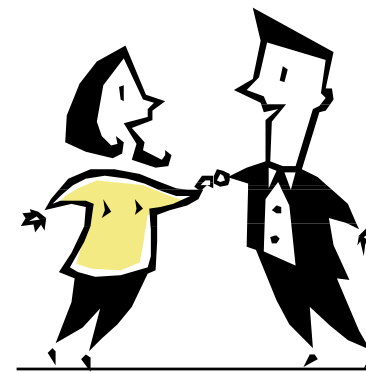
Bedömning för att se hur man lyckas med sin pedagogiska insats.

Summativ (kontrollera)

bedömning av lärande utförs för att formulera ett sammanfattande slutomdöme, t. ex. ett betyg.

Formativ (förbättra)

Bedömning för lärande används för att stödja eleverns fortsatta lärande.

En jämförelse mellan bedömning för och av lärande

	Formativ (för)	Summativ (av)
Varför?	Utveckla undervisningen och ge vägledning.	Kunskapskontroll
När?	Under lärprocessen	Efter lärprocessen
Elevfrågor	Hur går det? (Vad och hur ska jag lära mig?)	Hur har det gått?
Lärofrågor	Vad behöver eleven lära sig och hur kan jag bidra?	Vad ska eleven ha för omdöme/betyg?
Föräldrafrågor	Hur kan vi i hemmet bidra till barnets lärande?	Lär sig mitt barn det han/hon ska?
Skolledarfrågor	Hur kan vi förbättra och anpassa verksamheten?	Har våra elever tillräckliga kunskaper när de slutar?

Risker med otydlighet - *hjälpande* eller *testande*

Jag gillar att få frågor av läraren. Jag är snabb på att svara och då kan jag visa vad jag kan, och om jag inte kan eller vet så frågar jag läraren så att jag lär mig.

Jag är ofta osäker på svaren, och jag är rädd för att de andra eleverna ska skratta åt mig om jag svarar fel. Jag är hellre tyst och slipper att få några frågor (Mavromatis, 1997).

Vid otydlighet om bedömningars syfte kan eleven få en känsla av att alltid vara granskad och bli rädd för att göra fel, ställa frågor eller pröva något nytt (Tholin, 2007).

Bedömningsprincip

- **Individrelaterad**
(i jämförelse med sig själv)
- **Normrelaterad**
(i jämförelse med andra)
- **Kriterierelaterade**
(i jämförelse med mål/kriterier)
- **Intuitiv**
(i jämförelse med sin egen uppfattning)

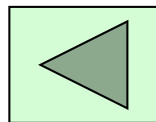
8 rätt av 14
möjliga på
ett matematik-
prov

I början av terminen hade du svårt att skriva en berättelse själv så att andra förstod vad den handlade om, och du tyckte det var jobbigt att nästan alla andra i klassen kunde det. När jag nu tittar i din berättelsebok ser jag att du har skrivit flera berättelser själv som man lätt förstår. Du vet för det mesta hur man ska använda punkt och stor bokstav, som är ett mål vi har i fyran, bra!

För att bli ännu duktigare på att skriva ska du få lära dig hur man kan dela in en berättelse i mindre delar (stycken) och hur man kan använda ? och !. Du har gjort stora framsteg den här terminen och min bedömning är att du nu klarar det en elev bör klara efter höstterminen i klass 4 vad gäller skrivning.

Hur tänker ni kring de här principerna och bedömningar i relation till elevers lärande och motivation?

Innebörder av formativ bedömning

*Information om
lärprocessen,*

*som läraren kan använda för att
anpassa undervisningen*

*och som eleverna kan använda
för att förbättra sig.*

*Minut till minut
Dag till dag
Månad till månad*

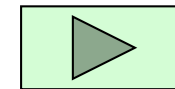
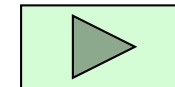
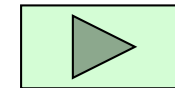
Synsätt i bedömning *för* lärande

- *During formative assessment, **teachers** and **students** seek information about the state of student learning and then use the acquired information to adapt teaching and learning to meet student needs (Dufresne&Gerace, 2004, s 428)*
-

Att ta reda på vad elever kan och inte kan är något lärare ständigt gör, men inte alltid så medvetet (Black & Wiliam, 1998).

Formativ bedömning i klassrummet

- Frågor och samtal i klassrummet
- Själv- och kamratbedömning
- Återkoppling

Frågor/uppgifter som inbjuder eleverna till att visa sina faktiska kunskaper (Harlen, 2007)

- Är 7 ett primtal?
  - Rita en spegel och visa var din spegelbild befinner sig när du tittar i spegeln
  - Räkna upp tre städer som ligger längs Rhen?
-
- Varför tror du att 7 är ett primtal?
  - Rita och beskriv vad du tror det är som händer när du ser dig själv i en spegel.
  - Varför ligger det så många städer längs floden Rhen?

Ge tid och använd följdfrågor

- Forskning har visat att en del lärare har svårt att vänta mer än någon sekund innan man ger ledtrådar, omformulerar frågan etc. 3-5 sekunders väntan ökar kvantitet och kvalitet på svar (McMillan, 2007).
- Be eleverna utveckla sina svar med frågor som: Hur tänkte du när du sa att...? Hur menar du då? Kan du ge fler exempel? Hur kom du fram till det? Berätta!

Andra frågemetoder

- No hands
- Hinge-question
- Muddiest point
- Exit-pass

Concept cartoons

Tre elever sitter och pratar om det är så att en snögubbe smälter fortare om man sätter på den en jacka.

Pojke i grön tröja: Sätt inte på någon jacka på snögubben då smälter den.

Flicka i röd tröja: Jag tror att jackan håller den kall och hindrar den från att smälta.

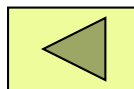
Pojke i blå tröja: Jag tror inte jackan gör någon skillnad.

Vad tror du?

<p>Jag håller med <i>Pojken i grön tröja</i></p>	<p>Därför att <i>Jackan kommer hålla snögubben varm så den smälter fortare</i></p>	<p>Jag är <i>Lisa</i></p>
<p>Jag håller inte med <i>Pojken i blå tröja</i></p>	<p>Därför att <i>En jacka gör så att man blir varmare.</i></p>	<p>Jag är <i>Lisa</i></p>
<p>Jag vill fråga <i>Lisa</i></p>	<p>Min fråga är <i>Var kommer värmen ifrån som håller snögubben varm?</i></p>	<p>Jag är <i>Emma</i></p>

Självbedömning

- ”Stoppljuset” kan användas på en rad olika sätt den och gemensamma nämnaren är att elever värderar sig själva i relation till om de har god förståelse (**grönt**), förstår delvis (**gult**) eller inte alls (**rött**).
- En variant är självbedömningar där eleverna markerar:

<u>repetition</u>	<u>mina styrkor</u>	<u>snabb</u>
<u>studier.</u>		<u>mer</u>

”Halva rättningar”

- På ett ställe har du fel enhet och på två ställen har du gjort räknefel, försök att hitta dem själv och rätta dem.
- Du löste uppgiften med hjälp av procentberäkningar kan du lösa den med hjälp av bråkräkning också?
- Jämför din uppgift med Anna och förklara för varandra hur ni har gjort.

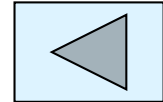
Att skriva en berättelse (kamratbedömning)

Student: _____ Peer: _____

Symboler: (+)=Good O=OK (-) =Not Yet

(Efter Carr, 2008)	Datum 1/3	Datum 4/3	Datum
The story has a well-thought-out setting.	-	O	
The story has well described characters.	O	O	
The story has correct capitalization of a person's name.	O	+	
The story has stop marks (. ? !) at the end of each sentence.	O	+	

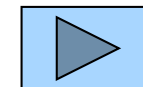
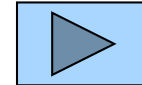
Math word problem self-evaluation

Questions	Yes	No
Did I read the problem? 		
Did i circle the numbers i needed? (6) 4 (5)		
Did I underline the clue words? How many all together? (+) How many left ? (-) 		
Did I throw out the information I didn't need? 		
Did I work out my problem? $1+3=4$		
Did I write down my answer? <u>6</u> <u>8</u> <u>7</u>		

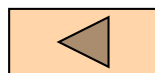
Omdömen med kvalitet bör

- Vara så specifika och beskrivande som möjligt, undvik vaga, svepande och värderande kommentarer.
- Ställa elevens prestationer i relation till mål och kriterier.
- Tydligt visa vad och hur eleven kan förbättra sina prestationer.

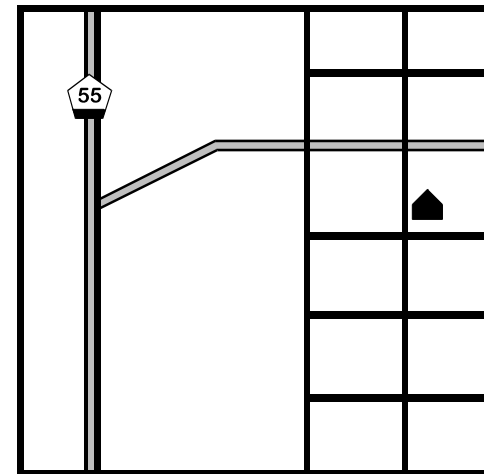
Beskrivande omdömen mer fruktbara för fortsatt lärande än värderande (Darling-Hammond m.fl., 1995)

Tom arbetar jättebra med matten.	Tom klarar av att arbeta på egen hand med uppgifter i matematik. Han ställer frågor om innehållet, kommer med egna idéer och vågar pröva på nya sätt att lösa uppgifter. Han redovisar sina lösningar utförligt och är noggrann med detaljer.
Tom har mycket goda kunskaper i matematik.	Tom kan oftast hitta flera lösningar på ett matteproblem, och han kan förklara sina lösningar på ett tydligt sätt för andra elever.

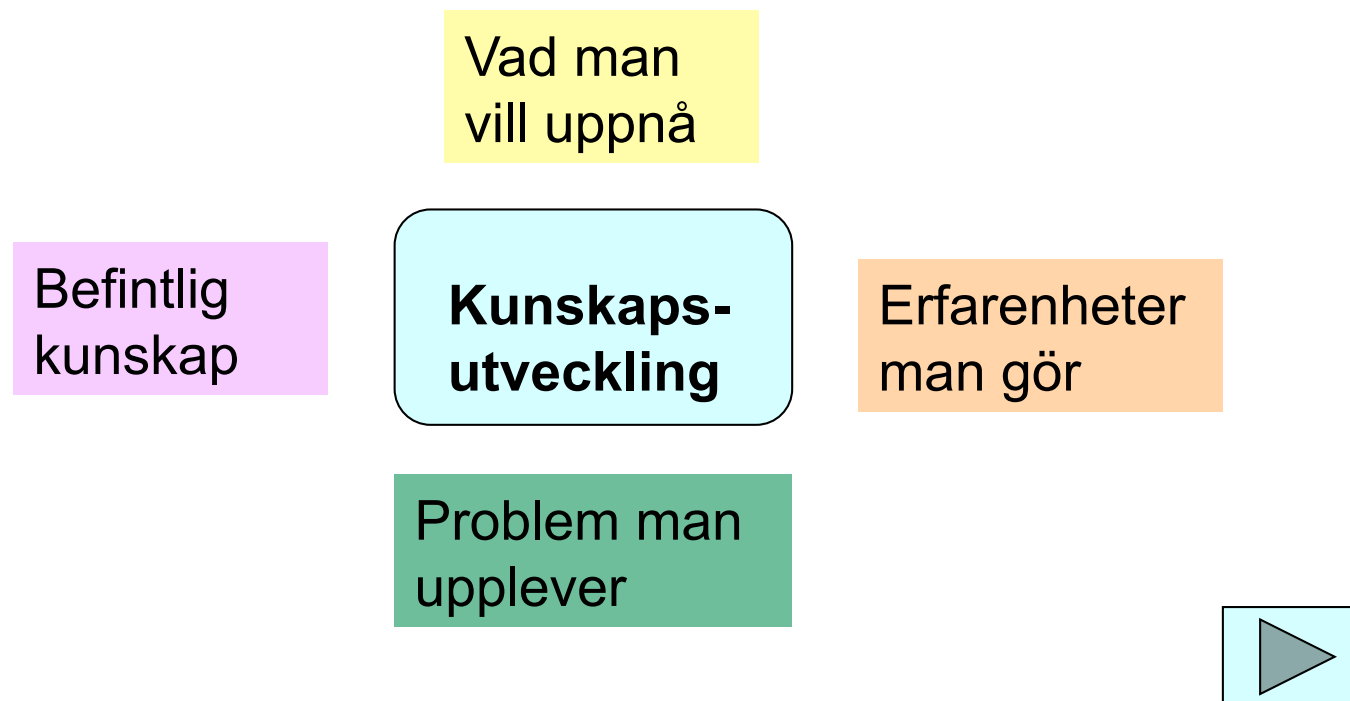
Feedback - tre nyckelfrågor enligt Atkin, Black & Coffey (2001) och Sadler (1989)

1. Vart är du på väg?
2. Var är du nu?
3. Hur kan du ta dig dit du ska?

Kunskap utvecklas i ett växelspel mellan vad man vill uppnå, den kunskap man har, problem man upplever med utgångspunkt i denna samt de erfarenheter man gör (SOU; 1992:94, s 29)

Sammanfattning - 5 centrala punkter vid bedömning

Det viktigt att elever får hjälp med att:

- se hur de kan förbättra sitt arbete med beskrivande återkoppling.
- ta ett visst ansvar för att granska sitt eget och kamraters arbete
- berätta och klargöra hur de tänker och resonerar
- förstå mål och prestationer som de ska sikta mot
- försöka förklara saker istället för att endast redogöra för dem (Black & Wiliam, 1998).